

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/122041,Raciborz-Trwaja-poszukiwania-ofiar-raciborskiego-wiezienia-komunistycznego.html>
18.04.2024, 05:06

Strona znajduje się w archiwum.

Racibórz: Trwają poszukiwania ofiar raciborskiego więzienia komunistycznego

Od 2 listopada 2020 r. Biuro Poszukiwań i Identyfikacji IPN prowadzi prace poszukiwawcze na cmentarzu parafialnym „Jeruzalem” w Raciborzu. Celem badań jest odnalezienie szczątków 15 ofiar komunizmu, straconych i zmarłych w raciborskim więzieniu w latach 1947-1952, w tym 7 żołnierzy Podziemia Niepodległościowego (ZWZ-AK, DSZ, WiN, KWP, NSZ), 6 współpracowników Podziemia (ZWZ-AK, DSZ, WiN, ROAK, NZW, LCL), członka antykomunistycznej organizacji młodzieżowej i ofiary przymusowej kolektywizacji wsi.

Racibórz jest do dziś siedzibą zakładu penitencjarnego z połowy XIX wieku, który po wojnie, jako Więzienie Centralne dla ok. 1300 osadzonych, przyjmował skazanych z całej Polski, w tym także więźniów politycznych. W latach 1945-1956, prawdopodobnie z powodu epidemii gruźlicy, pogłębionej ciężkimi warunkami bytowymi w przepełnionym ponad miarę więzieniu – zmarło wielu osadzonych. Większość z nich pogrzebano na cmentarzu „Jeruzalem”.

Biuro Poszukiwań i identyfikacji IPN stanęło zatem przed rzadką okazją odnalezienia w jednym miejscu np. uczestników słynnych akcji zbrojnych na Kielce z sierpnia 1945 r. i Radomsko z kwietnia 1946 r.; partyzanta plutonu KWP-NSZ „Wędrowiec” i specjalisty od uciezek rodem z poakowskiej „Organizacji Makopola”; żołnierza kpt. Hedy „Szarego” i bliskiego współpracownika st. sierż. Dziemieszkiewicza „Roja” – ofiar komunizmu z Podlasia, Mazowsza, Lubelszczyzny, Kielecczyzny, Ziemi Sandomierskiej, Łódzkiej i Górnego Śląska.

Cechą wyjątkową cmentarza „Jeruzalem” jest pozostawienie miejsc pochówków z lat 40-tych i 50-tych na tyłach nekropolii w niemal nienaruszonym stanie. Daje to niecodzienną sposobność poszukiwań szczątków ofiar komunizmu w pierwotnym ułożeniu spoczynkowym.

Pewnym wyzwaniem okazało się jednak ustalenie dokładnych granic dawnych kwater, częściowo dziś zasypanych lub zniwelowanych, przebiegu rzędów i numeracji grobów. W rozwikłaniu tej zagadki pomogła drobiazgowa analiza ksiąg pochówków od założenia cmentarza w końcu XIX wieku, ale także powojennych zdjęć lotniczych, układu betonowych stel, karp (pniaków drzew), linii działek, itp.

Na obecnym etapie działania BPil IPN koncentrują się na odnalezieniu szczątków 9 ofiar:

kpr. Ryszard Chrzanowski ps. „Kos”, ur. w 1925 r. w Brześciu, pow. skarżyski; żołnierz ZWZ-AK już od 1941 r., m.in. w oddziale por./kpt. Antoniego Hedy „Szarego”, a następnie w oddziale WiN ppor. Wacława Borowca „Niegolewskiego”, „Szacha”, „Mata”; uczestnik słynnych akcji zbrojnych z 24 III 1944 r. na starachowickie zakłady zbrojeniowe Hermann Göring Werke oraz 5 VIII 1945 r. na więzienie w Kielcach; aresztowany 24 IX 1947 r. przez PUBP w Końskich, skazany przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Łodzi na 10 lat więzienia, osadzony w Piotrkowie Trybunalskim i w Raciborzu, gdzie zmarł 12 II 1949 r. w wieku 24 lat;

Józef Jankowski ps. „Płaza”, ur. w 1895 r. w Lesznie, pow. przasnyski; żołnierz Błękitnej Armii gen. Hallera i uczestnik wojny o niepodległość w latach 1919-1920, od 1942 r. w Armii Krajowej, następnie w komórce WiN Leszno, aresztowany za współpracę z grupą NZW sierż. Edwarda Dobrzyńskiego „Orzyca”, „Żubra”, skazany 17 VIII 1948 r. przez WSR w Warszawie na 5 lat więzienia; osadzony w więzieniu Warszawa Praga (Toledo), w Rawiczu i w Raciborzu, gdzie zmarł 2 XII 1952 r. w wieku 56 lat;

Wacław Laskowski ps. „Wielki”, ur. w 1911 r. w Szyszkach, pow. pułtuski; uczestnik wojny obronnej w 1939 r., w latach 1948-1951 razem z rodzeństwem wielokrotnie udzielał pomocy st. sierż. Mieczysławowi Dziemieszkiewiczowi – sławnemu „Rojowi” – i jego żołnierzom z Komendy Powiatu „Ciężki” NZW; zatrzymany przez PUBP w Ostrowi Mazowieckiej, skazany 11 XII 1951 r. przez WSR w Warszawie na 9 lat więzienia; więziony w Pułtusku, Warszawie (Toledo), Strzelcach Opolskich i w Raciborzu, gdzie zmarł 8 XII 1952 r. w wieku 41 lat;

Tomasz Piątek, ur. w 1906 r. w Słupcu, pow. buski; przed 1939 r. członek SL; w czasie okupacji w BCh; po wojnie członek PSL; w latach 1948-1949 udzielał pomocy członkom nielegalnej organizacji „Legion Czarnego Lwa” ppor. Władysława Pezdy ps. „Gruby Władek”, „Janosik”, „Zakatyń”; aresztowany i 19 VII 1949 r. skazany przez WSR w Kielcach na 2 lata więzienia; osadzony w więzieniu w Raciborzu; rozważano przerwę w odbywaniu kary z powodów zdrowotnych, ale sprawę przewleczono; zmarł w więzieniu 28 X 1949 r. w wieku 43 lat;

Antoni Kieloch, ur. w 1896 r. w Aleksandrowie, pow. starachowicki, współpracownik oddziału partyzanckiego Stanisława Serafina „Śmiałego”, którego osobiście i jego żołnierzy kilka razy w 1949 r. nocował i żywił (przy ostatniej wizycie został aresztowany); 17 I 1950 r. skazany przez WSR w Kielcach na 5 lat więzienia, zmarł w więzieniu w Raciborzu 18 IX

1952 r. w wieku 56 lat;

Władysław Boroń, ur. w 1896 r. w Zagrodach, pow. buski; żołnierz 1 Pułku Artylerii Górskiej (odznaczony Krzyżem Walecznych), członek lokalnych przedwojennych elit, w czasie okupacji członek podziemia narodowego (SN). Razem z synem gromadził broń, najprawdopodobniej na cele podziemnej organizacji zbrojnej; skazany 17 XI 1949 r. na 10 lat więzienia przez WSR w Kielcach; więziony w Kielcach i w Raciborzu, gdzie zmarł 24 III 1952 r. w wieku 55 lat;

Jan Kwak, ur. w 1904 r. w Józefowie, pow. opoczyński; od III 1945 r. ukrywał na polecenie Podziemia Niepodległościowego broń i amunicję partyzancką z czasów okupacji; na skutek prowokacji UB, w 1947 r. wydał skrzynię rzekomo na cele organizacji WiN; zatrzymany i 20 IV 1948 r. skazany przez WSR w Łodzi (na sesji wyjazdowej w Piotrkowie) na 7 lat więzienia; osadzony w więzieniu w Piotrkowie, następnie w Raciborzu, gdzie zmarł 1 VI 1951 r. w wieku 47 lat;

Rudolf Korzyńiec, ur. w 1928 r. w Siemianowicach Śląskich; w 1949 r. członek organizacji młodzieżowej „Wolna Reakcja Narodowa” w Siemianowicach Śląskich; aresztowany i skazany 28 IV 1950 r. przez WSR w Katowicach na sesji w Bytomiu na 10 lat więzienia (NSW złagodził karę o połowę); zmarł w więzieniu w Raciborzu 12 XII 1952 r. w wieku 24 lat;

Stanisław Chmielewski, ur. w 1896 r. w Pogorzeli, pow. miński; aresztowany przez PUBP w Mińsku Mazowieckim za czynny opór wobec przymusowej kolektywizacji wsi; 27 X 1950 r. skazany przez WSR w Warszawie na 8 lat więzienia (NSW złagodził karę do 3 lat); osadzony w Centralnym Więzieniu Warszawa II Gęsiówka, a następnie w Raciborzu, gdzie 17 X 1951 r. zmarł w wieku 54 lat;

Adam Kondracki (IPN)/fot. Agnieszka Połońska, Adam Kondracki, Marcin Żukowski (IPN) / BPiI

10.11.2020

Racibórz fot. Adam Kondracki IPN (13)

Racibórz fot. Adam Kondracki IPN (16)

Racibórz fot. Adam Kondracki IPN (17)

20201103_145147

20201105_110401

Jankowski Józef zbliż2,
ze zb. Dariusza
Jankowskiego

Ryszard Chrzanowski
zbliż2, ze zb. Elżbiety
Paszkievicz

Wacław Laskowski
zbliż, ze zb. Krystyny
Wielechowskiej

Jan Kwak zbliż2, ze zb.
Tomasza Kwaka